

zonder Carlsbader water gedurende 7 dagen 109.3. Met het oog op de vooral door SEEGEN geuite meening, dat het Carlsbader water de tolerantie voor de amyloëa bij den diabetes verhoogt, werd aan dezelfde patiënte, nadat door eene lang voortgezette absoluut animale dieet, de suiker uit de urine verdreven was, onder voortzetting van datzelfde regime eene hoeveelheid van 200 gram tarwebrood per dag toegediend en bij die dieet zonder Carlsbader water (gedurende 9 dagen) gemiddeld eene hoeveelheid van 34.1, bij hetzelfde regime met Karlsbader water (gedurende 11 dagen) eene van 63.7 en bij denzelfden leefregel zonder Carlsbader water eene van 57.8 suiker gevonden. Door deze cijfers wordt volgens RIESS stellig bewezen, dat het Carlsbader water met het stikstofhoudende regime verbonden niet altijd de suikerafscheiding vermindert, maar haar daarentegen verhoogt noch ook de tolerantie voor kleine hoeveelheden amyloëa daaraantoegevoegd, verbetert. SEEGEN, welke met verschillende argumenten reeds de resultaten van de waarnemingen van KULZ bestreed, was volgens RIESS dan ook zoo verstandig om niet aan de werking van het Carlsbader water alleen, maar wel in het algemeen aan den „Carlsbader Cur”, waarin de veranderde leefwijze, de dieet, afwisseling van rust en ontspanning als belangrijke factoren optreden, de gunstige resultaten door hem in de behandeling van den diabetes waargenomen, toe te schrijven. Een tweede argument, waardoor SEEGEN de waarde der in de gasthuizen bij diabetici verrigte waarnemingen daardoor tracht te ontzenuwen, dat dat de eentonigheid van leven, de strengheid der dieet en de daarop uitgeoefende contrôle den lijder in eene ware „Clausur” en als gevolgen daarvan in eene treurige gedrukte gemoedsstemming brengt wordt door de verklaring van RIESS, dat zijne patiënte steeds in eene vrolijke gemoedsstemming bleef en zich zelfs slechts ongaarne aan eenige wijziging van regime onderwierp, wederlegd. SEEGEN, welke de in het gasthuis opgenomene diabetici in het algemeen reeds als marastisch voorstelt en daardoor de waarde der bij hen verrigte waarnemingen minacht, zoude volgens de woorden van RIESS in het door hem medegedeelde geval geene „marastische Spitalsdiabetica”, maar een betrekkelijk gezond, vrolijk en tevreden meisje aangetroffen hebben.

Dr. J. HANLO.

OVER DE WERKING VAN KOOLZUURHOUDENDE DRINKWATEREN. — Prof. H. QUINCKE, in Bern, heeft in het *Archiv für experimentelle Pathologie und Pharmakologie*, VII, Heft 2, Leipzig 1877, blz. 101—114, een opstel medegedeeld: „über die Wirkung kohlenensäurehaltiger Getränke”. Prof. WINTRICH, te Erlangen, gaf daarvan een overzicht in zijne *Med. Neuigkeiten* 1877, n°. 21. Het komt REF. doelmatig voor de aandacht op bedoeld opstel te vestigen, nu het gebruik van koolzuurhoudende dranken ook hier te lande meer en meer toeneemt.

Koolzuur vormt een zoo wezenlijk bestanddeel van de natuurlijke mineraalwateren, alsmede van de meest verschillende en meest gebruikte door kunst bereide dranken, dat men zou meenen, dat de werking van dit gas, als het in water opgelost in de maag wordt gebracht, zeer lang bekend moet zijn. En toch is die werking tot nu toe nog weinig nauwkeurig bestudeerd, terwijl men wèl zijne bijzondere aandacht heeft gevestigd op de gevolgen van het verhoogde gehalte aan koolzuur van de ter inademing bestemde lucht. Wel is waar waren de laatstgenoemde onderzoeken van te grooter belang, als toch door de ademhalingsorganen het in het ligchaam zelf gevormde koolzuur wordt uitgescheiden, en diensvolgens reeds stoornissen in het mechanismus der ademhaling even als de inademing van koolzuur moesten werken en de gevolgen van de ophooping van dat gas in het bloed en in de weefsels vertoonen. Zoo duidelijk en eenstemmig nu de mededeelingen zijn betreffende de werking van het koolzuur, zoo onzeker en met elkaar in strijd zijn die welke de werking van de *koolzuurhoudende*

dranken betreffen. In hoofdzaak wordt de laatste als volgt beschreven: Afgezien van hare werkingen op de mondholte verwekken zij in de eerste plaats het gevoel van warmte en spanning; de gevoelszenuwen van de maag worden, naar aangenomen wordt, gecalmeeerd en de peristaltiek van de maag en de darmen opgewekt. Ook van bevordering van den eetlust en van de spijsvertering (NOTHNAGEL), opwekking van de afscheiding der maag (BRAUN, DIRUF) wordt gewag gemaakt, terwijl VALENTINER dit laatste als geheel problematisch beschouwt. Verder worden de ademhaling en de pols versneld (volgens BRAUN, SEEGEN, DIRUF en DOBSON), terwijl LICHTENFELS, FRÖHLICH en KERNER verlangzaming van den pols waarnamen. Volgens de laatste schrijvers zou ook de temperatuur van het ligchaam iets dalen. Alle bewegingen van het organisme worden krachtiger en flinker en de werkzaamheid van den geest opgewekt (SEEGEN, DIRUF). Bij grootere hoeveelheden zou duizeligheid, congestie naar de hersenen en een toestand ontstaan, die door de Duitsche bad-artsen als „Brunnen-rausch” beschreven wordt.

Voor een gedeelte zou het koolzuur in de urine overgaan. De urine-secretie zou verhoogd worden (NOTHNAGEL, SEEGEN). ROSENSTEIN noemt de koolzure dranken zelfs de beste diuretica. Aan den anderen kant wordt van eene werking in die rigting door DIRUF in het geheel geen gewag gemaakt.

Zoo als men ziet, zijn al deze mededeelingen ten deele zeer onbepaald en ten deele spreken ze elkaar tegen.

Feitelijk wordt de werking van koolzuurhoudende dranken op de maag therapeutisch en diaetetisch talloze malen gebezigd. Ook die op de urine-afscheiding doet zich voor als zeer waarschijnlijk. Toch blijft het altijd twijfelachtig, of niet de hoeveelheid van het ingebragte water, of niet de zouten enz. de wezenlijke of de eenige oorzaak zijn van de vermeerdering der urine. QUINCKE heeft getracht in de eerste plaats de diuretische werking door eenige reeksen van waarnemingen op gezonde personen vast te stellen, en bekwam de volgende uitkomsten: 1°. een koolzuurhoudende drank werkt diuretisch, voor zoo verre de urine-afscheiding daarna rijkelijker is dan na het gebruik van gewoon water; — 2°. deze sterkere diurese moet verklaard worden uit eene snellere resorptie; — 3°. de versnelde resorptie verklaart ook vele andere verschijnselen na het gebruik van koolzuurhoudende dranken; — 4°. de bloeddruk wordt door die dranken niet, de snelheid van den pols slechts weinig veranderd; — 5°. de ademhalingsbewegingen worden reflectorisch door die dranken dieper en langzamer. A. C.

—❁❁❁—
B E R I G T E N.

BUITENLAND.

LONDEN. — Alhoewel de berigten uit Madras sinds 23 September eenigzins gunstiger luiden en er zich volgens de woorden van den *Times* „a silver lining on the dark cloud of the Madras famine” begon te vertoonen, zoo was de sterfte en de ellende in de maand Julij nog eene onbeschrijfelijke. Het „Madras-Committee”, hetgeen in een telegram van 18 September de sterfteverhouding dier maand vermeldde, deelde mede, dat zij in de voornaamste steden als te Nellore 74, te Kurwool 211, te Vellore 119, te Madras 139, te Bellary 74, te Bangalore 120, te Wallajapet 131 en te Conjeveram 188 per 1000 en per jaar tegenover 22, 81, 41, 36, 23, 20, 31 en 26 in hetzelfde tijdsverloop der drie voorafgegane jaren bedroeg. Terwijl verder een telegram van 23 September de totale sterfte in de door hongersnood aangetaste streken voor Julij van dit jaar op 80,052 boven de gemiddelde sterfte der zelfde maand van de